

Előfizetési ár:

Egész évre 4 frt.
Félévre 2 frt.

Hirdetések soronként 10 kr.
Mindennemű közlemények a szerkesztőhöz intézendők.

8-dik sz.

Megjelen minden hó 1-én és 15-ikén.

MÁSODIK ÉVFOLYAM.

Megrendelhető minden pósta-hivatalnál és a szerkesztőségénél R.-Palotán vagy Budapesten az állatorvosi tanintézetben.

VETERINARIUS

állatgyógyászati, állategészségügyi, tenyésztési s állattartási szakközlöny.

Felelős szerkesztő és tulajdonos: **Nádaskay Béla**, tr; társszerkesztő: **Varga Ferencz**, tr.

Tartalom: A férges tüdőkörről sertéseknél. Sequens Ferencz tanársegéd. — Adatok a tenyészbenasághoz. KovácsAgost vár. Állatorvostól — Különfélék

A férges tüdőkörről sertéseknél.

A sertéseknél a férges tüdőkór felléptéről és tüneteiről vajmi kevés adatokkal rendelkezünk, miután pedig a közelebb múlt időben hazánk több részéből küldettek intézetünkbe részint ilyen kóros minőségű tüdők, részint pedig ilyen bántalomban elhullott állatok, azért igen érdekesnek tartjuk t. szaktársainkkal az ezen bántalomról újabb telt észleleteket az alábbiakban közölni.

Múlt év december hó 14-én Makoldy Gyula hatósági állatorvos küldött egy sertés tüdőt megvizsgáltatás végett, az eredményről értesíteni kérte magát, mi annak idején meg is történt.

A beküldött sertéstüdő megvizsgáltatásának indokául t. szaktársunk az állatorvosi tanintézet Igazgatóságához czimzett levelében a következőket írja :

Szatmár megye nyiri járásának Gebe községében t. Csanády János úr tulajdonát képező 130 drbból álló malacznájában, körülbelül hat hét óta majd minden nap egykét elhullási eset fordult elő, mit az illető tulajdonos úr nem tudott magának megmagyarázni, mert a köhögésen kívül más kórtünetet nem lehetett észlelni az élő állatokon.

Ezen malacznáj elelőtt hat héttel makkoltatás végett egy szatmári-mocsáros minőségű erdőben volt. Az odahajtás előtt a malacznáj igen szép és minden darabja egészséges volt; a mióta azonban haza hajtották, daczára a gondos etetés-, elhelyezés és ápolásnak, mint már fentebb is említém majd minden nap hullott el belőle, úgy hogy a mai napon már csak 62 drb. van. A malaczkok a makkoltatás után előbb árpával és árpadarával, később tengerivel lettek etetve, jó izü vízzel s tiszta helyiséggel ellátva; mindennek daczára az állatok folyvást soványak, habár elég jó izüen ettek is.

Én mint hatósági állatorvos az ügy megvizsgálásával e hó 10-én lettem megbizva az alispáni hivatal által s oda 11-én kimentem s a következőket találtam:

A jelenlegi malacznáj 62 drb. fekete, 9 — 10 hónapos, nagyfülü kondorszörü sertés.

A malaczkok elég vidám kinézésűek virgonczak s az eleibök töltött árpát jóizüen s hamar elfogyasztották, evés közben azonban igen erősen köhögtek. A kondás állítás szerint a köhögés reggelenként igen fokozódott.

A leggyengébb s legjobban köhögő malaczkok közül négy darabot leszúráttam s a tüdő kivételével az egész szervezetet egészségesnek találtam.

Makoldy úr ezen kóros minőségű tüdők közül a kór biztos megállapítása úgy a tudomány mint az illető tulajdonos érdekében küldött fel egyet s levelében még utólagosan megjegyzi, hogy a köhögés lassan kezdődik, fokozatosan emelkedik s 10—20 nap múlva halállal végződik.

Az intézetünkbe beküldött sertés tüdő megvizsgálás akkor következő kórbonczi változásokat észleltünk:

A nevezett tüdő mellső végei és szélei besüppedtek, tömöttek, izomtapintatuak, vörös egész viola színezetűek és légtelenek, a hátsó szélei pedig dunna tapintatuak és igen légdusak. E tájakon a mellhártya alatt igen apró egész kölesnyi léghólyagcsák láthatók, melyek a tüdő interstitialis kötőszövetében odább nyomhatók. A tüdő többi részei vérdusak. A légcső alsó vége (a felső része hiányzott) és a hörgők igen sok sűrű, részint genyes, részint véres nyákot tartalmaznak, melyben nagymennyiségű fonálférgesek u. n. Strongylus paradoxus-ok fészkelnek. Egyes hörgők erősen ki vannak tágulva, mások pedig a leirt sűrű genyes nyák és a fonálférgesek által egészen eldugaszolva, mi különösen a talált légtelen tüdőrészekhez vezető hörgőkben észlelhető. A légcső és hörgők nyákhártyája erősen duzzadt és vérrel belövelt.

A kisebb hörgőkben talált s fentebb leirt genyes és véres nyákos izzadmány görcsői vizsgálatánál nagymennyiségű levált s részben elzsirosodásnak indult hámsejt és igen sok geny- és piros véresejt volt észlelhető. A nagyobb hörgőkából vett izzadmány görcső alatt sok szétesésnek indult hámsejtet, fehér és piros véresejtet, különösen pedig sok szemcsegömböt, szemcsehalmazt és sejtterméket s ezenkívül még nyákgömböket is tüntet fel. Ezen izzadmány-

ban mindenütt, de még csekély mennyiségű fejlődésnek indult *Strongylus* peték és ébrények voltak górcső alatt észlelhetők.

Ezen kóros változások a légső és hörgők nagy fokú genyes és nyákos hurutos lobjára (hörghurut) mutatnak, mely bántalom a talált nagymennyiségű *Strongylus* paradoxusoknak a légzőszervek nyákhártyájára történt izgatása folytán keletkezett. A légutakban a nagymennyiségben meggyülemlett geny, nyák és a fonalféreg egyes hörgágakat eldugaszoltak, e miatt az ezen hörgágakkal ellátott tüdőrészekbe levegő nem juthatván, ott tágulathiány (atelec-tasia) állott be, s e miatt a tüdő más részeiben helyettesítő tüdőlegdaganat (emphysema) fejlődött.

A *Strongylus*ok által előidézett légzőszervi bántalom tudvalevőleg *férges tüdőkor* (férges tüdővész) név alatt ismeretes.

A megvizsgált tüdön talált kórbonczi változások egészen összhangzásban vannak azon kórtünetekkel, melyeket Makoldy úr az összes malaczokon észlelt s így ezen kórbonczi változások által előidézett s az élőkön észlelt kórtünetek igen szépen megmagyarázhatók. Ennélfogva semmi kétség sem marad fenn arra nézve, hogy a többi malaczok is férges tüdőkorban szenvedtek.

Már fentebb is említők, hogy ezen betegség fölléptéről és tüneteiről igen kevés adatokkal rendelkezünk s hogy ezen kevés adatok is mily hiányosak az a következőkből látható.

A legtöbb állatorvosi munkákban ezen betegség tüneteiről és lefolyásáról, részint ezen bántalom ritkább előjövetele, részint kisebb fokban való kifejlődése s talán még nem eléggé tett megfigyelése miatt alig van némi említés téve. Így Dr. Röhl *) e bántalomról a következőket írja: A sertéseknél a *Strongylus paradoxus* úgy látszik hogy gyakran semmiféle feltűnő megbetegedést nem idéz elő, s ámbár a sertések hörgágaiban, legalább azoknál, melyek Párisba vitetnek (Chaussat szerint) igen gyakran találtatik, mégis ezen élődi jelenléte által előidézett kórtünetekről csak kevés adatok vannak. Ezen kórtünetek arra szorítkoznak, hogy egy oly beteg malacz megfúlásban elhullott és hogy más esetekben azon sertések, melyeknél számos *Strongylus* találtatott, daczára a leggondosabb etetés és ápolásnak csak rosszul táplálkoztak. Megemlíti további Bollinger müncheni tanárnak a „*Deutsche Zeitsch. für Thierme-decin*“ 1875-ben két rögtön elhullott 4 hónapos sertés bonczolásánál tett észleleteit is.

Bollinger ugyanis ezen sertéseknél melyek jól tápláltak voltak és állítólag soha semmi kórtünet rajtuk észlelhető nem volt, a legfinomabb hörgágakban nagymennyiségű geny és nyákba burkolt mérsékelt mennyiségű *Strongylus paradoxus*okat talált. Górcsói vizsgálatnál a tüdő hólyagcsákban és a végső hörgágakban igen nagymennyiségű s különböző fejlődési Stadiumot mutató *Strongylus paradoxus* petéket és még nagyobb mennyiségű és élénken mozgó ébré-

nyeket észlelt. S nagyon valószínűnek tartja hogy egy része, talán igen nagy része azon heveny haláleseteknek, melyeket sertéseknél a roszindulatu orbáncznak tulajdonítanak a *Strongylus paradoxus* által idéztetnék elő.

Mindezek után ha tekintetbe vesszük a mostani esetet, ez tisztán feltünteteti előttünk azon betegséget, mely juhoknál a *Strongylus Filaria* által igen gyakran szokott előidézteni, és semmi kétséget sem szenved azon körülmény hogy sertéseknél a *Strongylus paradoxus* a juhok tüdőféregkórjához hasonló kórtüneteket és kórbonczi változásokat képes létrehozni, mint ezt a leirt kórbonczi változások által előidézett erős és fokozatosan emelkedő köhögés, az állatok elgyengülése és lassankénti kimerülése mutatja, mely kóros változások utóvégre a tüdők működésének folytonos csökkenése, e miatt a szervezet végképeni kimerülése és a beállott tüdővízenyő folytán az állat életének véget vetnek. Hogy hazánkban a *Strongylus paradoxus*ok újabb időben több helyen megtámadták a sertéseket, bizonyítják az intézetünkbe az ország különböző vidékeiről beküldött ilyen élődiék. Azonban ezen fonálférgeknek kisebb vagy nagyobb mennyiségben való jelenléte szerint a kórtünetek és halálesetek is módosultak. Igen természetes hogyha kisebb mennyiségben fordulnak ezen élődiék elő, a kórtünetek sem lesznek oly nagy fokúak, mint ha sok az élődi, midőn a halál a nagymennyiségű élődiéknek a légutakba való bejutása által előidézett nagy fokú kórbonczi változások folytán sokkal rövidebb idő alatt áll be.

Mult év vége felé Eperjesi L. állatorvos által, állítólag egyszerre elhullott sertéstől Erdélyben, — hol számos ily elhullási eset fordult elő, — intézetünkbe beküldött tüdő vizsgálatánál a hörgágakban nagymennyiségű *Strongylus paradoxus*ok, s ezekben ép úgy mint a tüdőhólyagcsákban is igen nagymennyiségű fejlődőfélben lévő *Strongylus* petéket és számos ébrényeket észleltünk. Miután pedig ezen egyszerre elhullott állatok, — értesülésünk szerint — elhullásuk előtt szakértőileg megvizsgálva nem voltak, a kórtünetekről ezeknél mitsem tudhatunk. De legnagyobb valószínűséggel állítható, hogy ezen sertéseknél is, az elhullást a légutakban a még fejlődésben lévő s jelen volt *Strongylus*ok által előidézett változások miatt bizonyos kórtüneteknek meg kellett előzniök s a gyorsanbeállott halál, az ezen élődiék által nagymennyiségben megszorodott peték és ébrények miatt kifejlődött nagy fokú heveny tüdővízenyő folytán jött létre.

Tudtunkkal sertéseknél a férges tüdőkor — járvány Sch—r pusztá pói bitokában még a mult hóban is uralgott, melyek közt a tulajdonos nyilatkozata szerint az összes malacznyáj kisebb nagyobb fokú köhögési tünete mellett f. évi Február hó vége felé átlagban véve naponta 1—2 elhullási eset, fordult elő. Innen a kór megállapítása végett ugyanakkor két drb. 1 éves malaczhulla köldetett be intézetünkbe, melyeknél a következő kórbonczi változások találtattak:

A mellürben mindkét oldalt kevés vöröses savó. A tüdők helyenkint dunnatapintatva, helyenkint pedig tömtek, vérdúsak, vörösek, légtelenek s e tájakon felületük be-

*) Lehrbuch der Pathologie und Therapie der Hausthiere. Wien, 1876.

süppedt; egyebütt lószórpárna tapintatuak s metszfölszinükről sok véres habzó savó vonható le. A hörgők sok sűrű tapadós nyákot, habzó savót s különösen a kisebb hörgágak sok Strongylus paradoxust tartalmaznak, úgy hogy több kisebb hörgág ezen élődi által egészen el van dugaszolva. A légsőben és gögben szintén sok sűrű nyák s habzó savó; egyiknél a légsőben ezenkívül néhány Strongylus paradoxus is észlelhető. A légútak nyákhártyája belövelt. A gátori és hörgkörötti nyirkmirigyek duzzadtak s részint savósan, részint pedig véresen beszűrődtek. A szivburokban kevés vöröses savó. A sziv üréiben és az összes visszerekben sötét folyékony és alvadt vér. A hasürben kevés vöröses folyadék. A gyomorban még alig emésztett tápszer. A vékonybelekben kevés tápnya. A vastagbelekben pépszerű bélsár. A tápcsatorna fala, a máj, lép és vesék középvértartalmuak.

A légútakban, különösen pedig a hörgőben talált sűrű nyák górcsói vizsgálatánál nagymennyiségű fejlődőfélben lévő Strongylus paradoxus peték, de még nagyobb mennyiségű már kifejlődött ébrények észleltek. A tüdőléghólyagcsákban górcső alatt szintén igen sok ily pete és ébrény volt látható.

Ezen tünetekből itélve a kórisme következőleg lón megállapítva: Férges tüdőkór illetőleg légső és hörghurut, Strongylus paradoxusokkal a légútakban, a tüdő károsodásával, helyettesítő tüdőlégdaganattal és nagy fokú heveny tüdővízenyővel, továbbá kis fokú általános vízkórral, visszeres vérbőséggel és a mellüri nyirkmirigyek duzzanatával s véres és savós beszűrődésével.

Mindezekből kitűnik hogy a régebbi észleletek nyomán tett azon állítás, miszerint a Strongylus paradoxus vagy semmiféle feltűnő megbetegedést sem idézne elő, vagy hogy a halált megelőző minden kórtünetek nélkül egyszerre ölné meg az állatot — nem áll, hanem a mint láttuk igen is képes, még pedig feltűnő kórtüneteket és kórbonczi változásokat létrehozni.

Most még az a kérdés hogy miért észleltetett ezen bántalom nagyobb foku kifejlődése a sertéseknél ezelőtt oly ritkán s hogy most egyszerre oly sok ilyen megbetegedési eset fordult elő. Erre a Strongylusok életmódjáról tett tanulmányozások alapján a következőkben felelhetünk.

Ezen fonálférgeknek az állatok légútjaiból kiköhögés által a szabadba jutott ébrényei, vagy a kijutott petéiből kifejlődött ébrények életük fenntartására és növekedésére viz, nedves, mocsáros hely szükségeltetik, honnan ezen élődiék vagy a tápszerrel vagy ivóvízzel az általuk megtámadtatni szokott állatok torkába s innen közvetlenül a légútakba, vagy pedig elébb a gyomorba jutnak s innen a bázrsingon felvándorolnak s a gögbe, légsőbe és a hörgőkbe jutnak be, hol azután ivarérettek lesznek elérők kifejlődésük tetőpontját. Miután pedig mult évben nyáron nedves, ősszel pedig nagyon esős időjárás uralkodván, az igen alkalmassá vált a már ugy is nedvesebb, mélyebben fekvő s mocsáros helyeken a Strongylus ébrényeinek minél nagyobb mennyiségben

való kifejlődésére és fenntartására, mint ezt az ősszön és télen hazánk több vidékein előfordult férges tüdőkór — járványok bizonyítják. Sequms Ferencz tanársegéd.

Adatok a tenyészbénasághoz.

Kovács Ágost., vár. állatorvostól.

(Folytatás.)

1876-ik évben kaptunk már 4 állami mént szintén Debreczenből, oly feltétel alatt azonban, hogy csak a városon, de leginkább a városházudvarán történjék a jártatások. — De ezek közül egy Padisach nevű, csakhamar légső szűkülésbe esvén (műtét következtében) Május 11. jelentésemre visszavitetett Debreczenbe; — de később ez is idegbéna lett. — A többiek azonban egészséges állapotban vitettek haza Julius 1-sején (1876-ban.)

Ugyan ez évben, az egész loállományunkban egyetlen egy tenyészbénaságról gyanusat sem találtam; valamint ezen évben állami mének által fedezett 93 drb kancza között sem.

1877-ik év február hó 13-ikán Puskás Lajos nevű gazdánál, kinek lovai között most legközelebb a bizottság által véghez vitt vizsgálatkor két takonykorós ló találtatott, s Horváth Tábornok Őméltóságának parancsára azonnal ki is irtottak, — találtam egy darab, még pedig igen nagy mérvben bujasenyvben szenvedő kanczát; — a közöselgelőről, s ménneli érintkezéstől lefogva, ezen év nyarán az ökör-csorda járáson engedélyeztem lakni. — De hogy ebből mi fejlődött ki! azt nem tudom; — mert tulajdonossa hirem és tudtom nélkül titokba eladta.

Tulajdonosa azonban határozottan állítja, hogy meggyógyult, és hogy a mult 1876-ik évben a Padisachával volt fedeztetve, és hogy attól romlott meg. — Elöttem a dolog nagyon kétes, minthogy a dologra reá jöttem, hogy a Törökszentmiklosi vásárban 20 frtért adta el; — már pedig olyan derék kanczáért — mint a milyen az volt — ha kigyógyult volna — bizonyosan nem 20 frtot kapott volna, hanem többet.

1877-ik évben volt ismét négy állami ménünk, — közülök azonban egy Arogant nevű, aprillis 22-én néhai Jeskó Lajos úrnak, Szolnokról származott 41/2 éves igazán szép s derék kanczáját — mely még ménnel soha érintkezésbe nem volt — ugrotta, — másnapra himveszszeje nagymérvben megdagadt, a fedezéstől azonnal lefogtam, s jelentésemre Mencsik állatorvos úr Debreczenből megis jelent; véleménye szerint azonban a bajt veszedelmesnek nem látta — felszabadította.

Hatodik napra azonban a nevezett ménnek nem csak himveszszeje, de vaszorája is megdagadt, — sehogy sem akart fedezni, újabbi jelentésemre haza szállítattott.

Most itt az a különös, hogy a fent nevezett tulajdonos kanczájánál a bujaráksenyv oly nagy fokra emelkedett, (pedig fogamzott is, és el sem vetélt) hogy ugyan ezen év november havában — minden gyógykezelés megkísértése daczára is — végkép elsoványodott, magától már felkelni nem

tudott, tulajdonosa által leszúratott, — az Arogant nevű mén pedig, bár hosszadalmas betegség után, még máig is életben megvan. — A többi ménnek ép állapotban mentek haza Julius 1-én 1877.

Ugyan ezen év October 28-án egy százados úr kíséretében Mencsik úr által, csak azon 87 db. kancza vizsgálatott meg, melyett az állami ménnek fedeztek, és talált közöttük — az említett egy betegen kívül 4 db. kétest olyat, mely egyedül az Arrogant volt csak érintkezésbe.

1878-ik évben azonban, mielőtt az állami mének megérkeztek volna, febr. hó 26 és 27-én újból egyáltalános kancza vizsgálat rendeltetett el, ennek foganatosításával szintén Mencsik úr és én bizattam meg; mely alkalommal találtott összesen (bele számítva a fentemlített 4 drbot) 10 drb bujасыenyvben szenvedő kancza, és egy darab Békésről származott közbirtokossági gyanús mén. — Ezek azonnal a közöslegelőrei kimeneteltől, valamint a fedezéstől is lezárattak.

A közbirtokossági ménnél ugyan ezen 878-ik év August 21-dikére a tenyészbenaság (bár rögtön kijelentett) kifejlődött annyira, hogy magától hullott el. — A tiz darab beteg kancza pedig, most legközelebb február 18. 19 és 20-án tartott általános vizsgálatkor — a bizottság által tökéletesen egészségeseknek találtattak, és felszabadítottak.

1878-ik évben állami ménünk száma szintén négy volt, s fedezett összesen 93 dzb. kanczát; de az állomás vezetőnek csak oly kanczát volt szabad velök fedeztetni, — mely az egészséget bizonyító ellenőrzési czédulával, s a méntelep parancsnokság saját pecsétjével ellátva volt. — S mind ennek daczára, a legnagyobb vigyázat mellett is, Junius 7. egy Abugresz nevű próba ménnek legkisebb baja sem lévén, a legtisztább kanczát fedezte, és Junius 8-kára a jobb farrán egy tallér foltot észletem. Polgármester urat azonnal személyesen megtekintésére kértem fel, ki is kérésemnek rögtön engedve, s velem egyetértve a fedezéstől azonnal lefogtuk. Junius 9-kén már három folt volt rajta, s így tovább minden nap több több. — A nemző részeknek azonban legkisebb kóros eltérései sem voltak észlelhetők, de azért Junius 15-kén haza szállítottuk. A többi mének Julius 11. tökéletesen ép állapotban szállítottak haza. (1878-ban)

Az ezen évben fedezett összesen 93 drb kanczát azonnal szigorú vizsgálat alá vettem, — de közöttük, csudálkozásomra, még csak egyetlenegy beteget még csak kéteset sem találtam. — Hogy mért nem? tulajdonítottam annak, hogy itt a baj valószínűleg a kifejlődés első időszakában vétetett észre, így az át még nem ültetett. — Az Abugresz azonban elpusztult.

Elpusztult még 1878-ik év Julius 25-kén egy helybeli nevelésű, de állami méntől származott birtokossági mén is, — melynél oly gyors volt a tenyészbenaság lefolyása — mire még ennél több esetem nem volt — hogy két hét alatt tökéletesen kivégezte az állatot.

Az előzmények befejezése felé járván, csak azt az egyet vagyok bátor kijelenteni, hogy jelenleg városunkhoz tartozó tenyész méneink és kanczáink között, a tenyészbenaságnak legkisebb nyoma sincs, mely tény valódiságáról

maga a bizottság is személyesen meggyőződött folyó évi február 18-19 és 20-kán, mert 1400 drb. kancza és 16 drb. mén között, kivéve a két takonykóróst mely azonnal leszúratott — egyetlen egy tenyészbenaságnak gyanúsát sem talált.

Most miután t. szaktársaim előtt iparkodtam ezen tenyészbenaságnak mikor és miutoni városunkbani keletkezését, annak mének és kanczákra egyaránti terjedését az általam észlelt tapasztalatok folytán lerajzolni, — ezek után áttérek — a betegség miben létének, körtüneteinek, elhullásainak, korbonczi észleleteknek, gyógyításának, és végre az alkalmazott óv-intézkedéseknek, és véleményemnek leírására.

II. Rész.

A mi ezen betegség miben létére illeti, — ez a tenyész-kanczák és mének nemző részeinek egy oly sajátlagos betegsége, melynél az egész idegrendszer, de különösen azon része szenved, mely nemző részekben és a farizmaiban ágaznak széjjel. — Nagymérvben ragadós *) egy beförtösztetett mén képes igen sok kanczát beojtani, valamint megfordítva.

Miasmaticus terjedéséről azonban — gyakorlatilag szerzett tapasztalataim folytán — még nem győződtem meg.

A kórképet illetőleg: ez ivar szerint him v. nőstény különbözik egymástól.

Himeknél, a csirázási időszakról nem tudok szólni, hanem a fejlődés időszakában a 10 db. idegbéna ménnél — kevés különbséggel — következő kórképet észletem:

Himvesszeje, vaszorája, hereborékja megdagadt a daganat meleg, fájdalmas és ködös színű volt, 2-ik 3-ik napra a leirt helyeken apró kis lencse nagyságtól — egész krajczárnyi nagyságú daganatok hólyagok származtak; származásuk után 2-ik 3-ik napra felfakadoztak; felfakadásuk után szalonnás fenekü fekélyeket hagytak maguk után; — ez aztán egyiknél hamarabb gyógyult, míg ellenben a másiknál egyik gyógyult másik újult; s ezen körtünetek némelyiknél kettő, másiknál 4—5 hétig is eltartottak.

Ezen időszaknál, de még sem mindég, kevés láz is volt jelen, valamint a légzés is gyorsabb volt a rendesnél; — evése, ivása, ürítései azonban rendesek voltak.

Ezen körtünetek között aztán v. előbb v. utóbb, de először mindég a test hátsó részein, és csak később az egész testen, tallér nagyságtól tenyérszerű nagyságig különféle alakú daganatok, foltok, — melyeknek közepe beesve, a szőr rajtok felborzadva — számtalan mennyiségben jöttek létre, (egynél megolvastam ilyen daganatott 120-at) tapintásra pedig, különösen a két farizmain, igen fájdalmasnak mutatkozott.

Volt azonban a 10 mén között kettő olyan esetem, melynél a himvesszőnek, vaszorának és tömlőnek legkisebb

*)ugy annyira! hogy ragadoságának tulajdonitom azon esetet is, hol egy kancza a bujaráksenyv legnagyobb fokában szenvedett, — ott egy igen szép kan ugyan ezen betegségben esett, és ugyan azon körtünetek mellett — mint a ménéknél 3-ik hónapra mult ki a világból. A koczák pedig, a legrendesebb gondviselés és életrend mellett, egyrésze elvetélt, másik része a legcsenevészebb malacokat hozta létre, melyek nagyobb részt szintén elhullottak.

baja sem volt, — hanem, egyszerre csak a tallér foltot észleltem rajta; és a leirt nemző részek későbbben sem lettek kórosak, mind ennek daczára mégis a két mén elpusztult.

Ezen feltűnő kórtünetek után következett, némelyiknél 4—5—6 némelyiknél 10-ik hétre, — hogy az állat szomorú és bágyadt lett; nagyfoku láz, étvágy hiány, s rendetlen légzés állott be; a test hátsó részeinek működése pedig minden nap fokonyként zavartabb lett, nehezen, tántorogva, düledezve járt, s felkelésnél mindég nagyobb nagyobb erő hiányt árult el; ereje, táplálkozása, általános léte összes működésével oly annyira elfogyott, — hogy egyik 2 hétre, míg ellenben a másik 6-ik hónapra végképpen kimerülve, tökéletesen elsorvadva elhullottak.

Nőstényeknél v. kanczáknál, — nem hogy a csirázási időszakot, de a betegség fejlődésének első időszakát sem tudtam a 36 drb általam kezelt beteg kanczánál észlelni (mert már tökéletesen ki volt fejlődve a baj mikor a beteghez hívtak) de azért a fent előadott himek kórtüneteitől igen sokkal különböznek ám! és pedig: első tekintetre is kellemetlen szagot érez az ember a kancza körül; — közelebbi vizsgálatnál pedig a farkszőr — mintha csak enyvel kenték volna be — tökéletesen egygyé ragadt. — A hátsó végtagok különösen a czombok belső területén, le egészen a csüdig, a szőrtől egészen lekopaszodva, nagyobb fokban szenvedőknél pedig sebesedésbe vannak által menve, — önként értetődik hogy a méh hüvelyből kifolyó, rutszinű, kellemetlen szagú, eves, edzőfolyadék következtében; s az ilyen kancza mintha vizelleni akarna gyakran meggörnyed és erőködik, pedig semmi vizelletet nem bocsájt.

Ezen kívül még a tögy, a hasalj rész — egészen a lapátos porczig — tulságosan megtagad. — A daganat azonban érzéketlen, tapintásra új nyomatos, a test egyéb részeinél nem melegebb, felvágáskor hig savó nemű folyadék jön belőle.

Hogy aztán még meg vannak dagadva a péra ajkak csiklók, és csak úgy sárgás genyes folyadékkal telt hólyagcsákkal és tallér foltokkal vannak ellátva mint a mének, és csak úgy — sőt gyakrabban kifejlődik belőle a taknyosság és mássa (melynek kórtüneteit lásd a taknyosságnál és bőrféregnél) és csak oly utó-kórtünetek által múlnak ki a világból mint a mének — magától értetődik. Sok esetem volt, hogy a himek és kanczák a kór lefolyása alatt tökéletesen meg is vakultak.

Megemlítésre méltó itt, egy igen érdekes kórtünet egy kanczánál, nevezetesen: helybeli gyógyszerész Bolemann István úrnak kanczája szintén a Bobpellel érintkezett, 1873-ik év November haváig folytonosan sinlett, várta már minden nap az elhullását. — November hóban azonban az anya méhből kifolyás, a hólyagok felpattanása után hátra maradt fekély helyek, tökéletesen elenyésztek, s egyszerre a tüdőnek fokozódott munkássága állott be, a légzés sietősebb lett, száraz fájdalmas köhögés állott be, az úter és szivverés sebesebb lett, az étvágy tökéletesen elmaradt; — s ezen kórtünet 4—5 napig tartott, 6-ik napra lejjebb szált

s ezen percztől a kancza javulásnak indult, 4-ik hétre jobban lett, s még maig, igen szép és egészséges csikókat nevel.

A kórbonci észleletek egymástól szintén igen eltérők, a mint egyik betegnél utókór gyanánt takonykórt, másiknál bőrférget, míg a harmadiknál egyiket sem, csak egyedül a tenyészbenaságot észleltem.

A két előbbent elhagyva, csak egyedül az idegbénaságra vonatkozó kórbonci változásokat következőkben észleltem:

A) *K ü l v i z s g á l a t .*

A hulla tökéletesen kiaszott kanczáknál a két hátsó végtag és fark az oda száradt genyes talán eves? folyadékkal bemocskolva; a czombok belterületei kopaszak, sok esetenél sebesek, feledzettek.

Himeknél: csak a vaszorának és hereboréknak megdagadása észlelhető — de ez sem mindég. — Mindkét nemnél azonban az egész testen — a fent leirt tallér alakú foltok nagy számban észlelhetők.

A kültakaró lefejtésénél, a foltoknak megfelelő helyeken, kevés mennyiségben, hig savós nemű izzadmányok találhatnak. Az összes izomzat a rendesnél valamivel vörösebb színezetet szokott elárulni.

B) *B e l v i z s g á l a t .*

a) A mellüreg felnyitásokor a bennefoglalt zsigerek, u. m. tüdő, sziv, szivburok, szivbe ömlő, szivból eredő vér- edények, bázrsing, mellhártya, legtöbb esetben egészségeseknek találtattak.

Voltak azonban olyan eseteim is, de csak kanczáknál hol a tüdőtaknyosság legnagyobb fokát észleltem.

b) A hasüreg felnyitásokor, a gyomor, és a bélhuzam — továbbá, máj, lép, vesék, — szintén egészségeseknek találtattak.

Sok esetenél azonban, himek és kanczáknál egyaránt, a fodorhájmirigyek megdagadva, felduzzadva, s közülök több genyedésbe átmenve találtattak. (lásd a hastaknyosság kórtüneteit.

Az anyaméh hüvelyével együtt, kívülről tekintve egészen rendes; — felnyitáskor azonban belőle kellemetlen bűzös szagú, nagymennyiségű, sárgás genyes folyadék ömlött ki; — nyákhártyája duzzadt, megvastagodott, vérdús; s rajta nagyszámú, kisebb nagyobb teriméjű, szabálytalan alakú, szalonnás szélű és fenekű fekélyek találtattak.

Oly eseteknél, hol az anyaméhbe vehem talátatott, ezen kórbonci tünetek csak a hüvelyben — és csak kismértékben voltak észlelhetők; — a vehem, illetőleg a magzat, azonban semmi kóros eltérést nem mutatott.

Oly kanczáknál pedig, melyek ezen kór következtében megtaknyosodtak, — az anyaméhben genyes folyadékot nem találtam soha; hanem: — számtalan apró száraz varral bevont sebeket, és ezen varnak lehullási helyein apró fehér sebhelyeket. — Természetesen a geny felszivódott az anyamékből, és v. a tüdőbe, v. a fodorhájmirigyéibe lerakódtak, a mint aztán tüdő v. hastaknyosságot v. bőrférget lehetett észlelni.

A húgyhólyagot mindegyiknél rendesnek találtam. Himeknél, felhasítván a vaszora s hereborék ködös színű daganatát, — az Anthraxnál előforduló sárgás kocsonyás izzadmányhoz hasonló de mégis valamivel higabb — kórtermény találtatott. (valószínűleg ráknedv.)

c) Ezen észleletek után a koponyát és gerinczsatornát egész hosszában felnyitottam, mely alkalommal himek és kanczáknál egyaránt következőket észleltem:

Az agy burkait, állományát, rendeseknek találtam. — A nyúlt agytól haladtam hátrafelé, s minden elágazó nagyobb idegszálakat — a legnagyobb óvatosság és figyelemmel — a meddig csak tudtam és tőlem telhetett felbontottam.

A burkok felnyitásakor, a 14-ik mell v. hátcsigolyától kezdve hátrafelé egész végig, — nagyobb mennyiségű, hig véreses savó ömlött ki; — a lágykér véredényei különösen, túlságosan be voltak lövelve; a gerinczagy állománya pedig annyira felpuhult volt, hogy annak szétválasztását teljességgel eszközölni nem tudtam, kezem alatt széjjel mállott. S ezen kórbonci tüneteket aztán nagyobb fokban a gerinczagnak azon részében észleltem, mely az ágyék tájtól hátrafelé esik; valamint azon vastagabb idegszálaknál melyek a far izmaiban ágaznak széjjel.

Nagyon érdekes és kívánatos lett volna ezen boncolásoknál szövettanilag és görcsőileg haladni tovább, nem különben a boncolásokat több szaktársak előtt eszközölni. — De az első, kellő műszerek hiányában maradt el; — a másik pedig azért hogy közelünkben szak avatott és az ügy iránt érdeklődő kartársak nem voltak; s így csak egyedül magamra hagyatva, az ügy iránti érdeklődésnél fogva, jó kedvvel boncolgattam, és jegyezgettem fel a tapasztaltakat.

A gyógyításra vonatkozólag, — tapasztalataim folytán megvallva az igazat, röviden csak annyit írok; hogy: sokkal több beteg kanczám meggyógyult olyan, melyet a természetre bíztam, mint a melyiknél a legczélszerűbb s javalt gyógyszereket alkalmaztam.

Nézetem szerint tehát még ez ideig, legjobb a beteg kanczát a természetre bízni; — a beteg mént pedig azonnal kiherélni, mert ez ép egészséges csikót úgy sem fog többé nemzeni *) mint herélt pedig sok esetben több ideig használható.

A kancza azonban ha kiépül, még képes, ép és egészséges csikót nevelni, melyre nem egy példányt tudok bármikor itt helyben a tenyésztő uraknál mutatni.

Az általam alkalmazott Óvintézkedések ez ideig következőkből állottak és állnak máig is: minden tavasszal valamennyi kancza és mén egyenként szigorú vizsgálat alá vevődik; nagyon vén, senyven v. más járványos v. ragályos betegségben sinlődő, vagy épen a bujasenyvről csak legkisebb mérvben gyanús is — kérlelhetlenül — azon évi kö-

*) erre két példányt még ma is tudok mutatni az Arroganttól, a hol a két csikónak 3-ik napra hanem is, — de 4—5-ig napra már baja van; — s a legjobb ápolás és tartás mellett is, mindig mintha csak a bélszakadt volna ki belőle oly üresek és hiszem is! hogy előbb utóbb megfognak bénulni. — Egyébként figyelemmel tartom őket.

zösléelőrei menéstől kirekesztődik — *) — Az évfolyama alatt pedig, egyetlen egy csikónak sem szabad semmi féle idegen helyen vásárolt kanczát, mént, de még heréltet sem egészségi bizonylat nélkül ménésébe befogadni valamint a pásztoroknak semmi némű kérdő állatot sem.

V é l e m é n y .

Az állatgyógyászatban nem igen létezik olyan betegség melynél a vélemények — a baj kifejlődésére nézve — úgy elágaznának egymástól, mint a tenyészbenaságnál; — mert: míg az egyik a himeket okozza, addig a másik igyekszik a kanczát okául vetni, a harmadik pedig miasmaticus fejlődést tulajdonít a baj okául; — és így tovább — egyik egyiket, másik másikat állítja. — De, legyen a dolog bár akármiféleképen is, én ki az eseteket a legéberebb figyelemmel kísértem, csak azt mondom, hogy előttem elvitázhatlan tény, — hogy hozzánk ezen betegséget egyedül az 1873-ik évben Nagykörösről itt állomásazott négy mén, s közülök különösen a Bobpel hozta be; mert: elődöm, s több tenyésztők állításai folytán nem emlékeznek nálunk ily némű betegségre soha; — sőt én is 5 évig egymásután legkisebb nyomát sem észleltem; és 1873-ban is csak egyedül azon kanczák lettek betegek, melyeket az akkori állam ménekkel, de különösen a Bobpellel fedeztettek. — Miért nem volt hát több kanczánál észlelhető a nevezett baj.

Csak azon esetben volnék hajlandó engedni állításomból, — ha hogy azon állomás vezető káplár is, ki 1873-ba itt volt, úgy cselekedett! mint a 74-iki, kit rajta is csíptem a lopáson, titokban hágatásokon, — s így megtörténhetett hogy titokban valami senyves, taknyos v. bőrférges kanczát fedeztetett, s ilyentől a Bobpel elromolhatott, (de hiába! még ekkor nem volt senki, ki utána nézett volna a dolognak.)

Mindazon által, tekintve hazánkra nézve anyagi tekintetből a lótenyésztés fontosságát, véleményemet a következőkben foglalom össze:

1-ször Nevezetesen, ne tekintse az állam azt oly szigorúan, hogy mennyi ménje hull el évenként idegbénaságban, — és ne fossza meg az oly helyeket azért hogy ezen baj mutatkozott már — a mének adásától: hiszen! nemzet gazdaságát tekintetéből sokkal nagyobb kár az, ha lótenyésztésünket csenevésznedni hagyjuk, — mintha évenként két v. három ménje elpusztul az államnak. **)

2-szor. Legyen tekintettel az állam arra, hogy a hágatás oly szakavatott kezekre bizassék, — ki minden egyes hágatásra vitt kanczát, szakértelemmel megtud vizsgálni; — nem pedig olyanokra! kik egy kis borralalóért — titokban — hol itt, hol amott, sok esetben takonykóros, bőrférges, senyves kanczát, és még olyat is! melynek esze ágába sincs hogy kellessék nekie a csödör de persze! káplár uramnak és a legénységnek jó borralalója néz ki, gúzsba kötik

*) mely eljárásomért már egyszer majd étellemmel számoltam az értetlenek részéről.

**) Czikkirő ur ezen nézete jó alaptól látszik kiindulni, de kár, hogy azt bővebben illetőleg világosabban nem fejt ki. A szerk

a szegény kanczát, megpipázzák, lefülelik akarja nem akarja, erőnek erejével meghágtják.

Itt aztán ne legyen baj ? ? ?

3-szor. Legyen tekintettel az állam arra is, és adja ki szigorú rendeletben, — hogy a ménék himvesszeje midőn lejön a kanczáról — csak langyos vízzel mosasék meg; — nem pedig oly hideggel, melynek teteje be is van fagyva — mely Márczius és Április hónapokban sokszor megtörténik, melyért már nem csak egyszer kapott tőlem a káplár.

4-szer. Legyen tekintettel az állam a próba- csődörökre is, — inkább alkalmazzon ezen czélra értéktelenebbet, a mely feláldozható, és ha megbetegszik is vagy ha el is hull — ne legyen nagy kár; — mert a tapasztalás azt látszik bizonyítani — hogy a próba csődörök megbetegülése gyakoribb mint amazoké; valószínűleg a nőszőstön felingerlésénél és ki nem elégitésénél fogva; és a kancza, csak tökéletes elkészültekor ugrattassék meg, ne erőltessék az, — mert abban az esetben úgy sem fog csikaja lenni, — mig ellenben ha a kancza készen van, legtöbb esetben egy ugrás elég, hogy fogamzott legyen. — Igen czélszerű volna a szabadoni hágtás.

5-ször. Legyen tekintettel az állam arra is, és mondja ki határozottan, hogy az olyan kancza pedig, mely már egyszer beteg volt, de később meggyógyult, — vagy örökre zárattassék ki a tenyésztésből vagy legalább két évig ménnel ne érintkezék. — Mindkét esetben bélyegeztessenek azok meg, még pedig úgy! hogy az év száma is reá legyen sűtve (t. i. hogy melyik évben betegült az meg.) hogy bárki által felösmertessék a volt beteg kancza, és mindenki tudhassa magát tájékozni, ha valjon van-e már két éve mióta megbetegült az illető állat ?

A két évi kizárás a tenyésztésből okvetlenül szükséges a kanczánál, — minthogy két esetein volt olyan mely 1873-ik évben a Bobpeltől beteg lett, — de ugyan azon év végével meggyógyult, 1874-ik évi tavaszi jószág vizsgálatkor is egészségesnek találtatott, — de 1874-ik év Szeptember havában mint tenyészbenák és a legnagyobb mértékben takonykórosak szúrattak agyon. És ugyan ezen két kanczától, egy birtokossági mén is tenyészbenaságban esett, mely szintén 1875-ik év végével elpusztult. Végre pedig:

6-szor. Terjesszeki az állam figyelmét különösen hazánkban még oly nagy mérvben divatozó babonás ember csaló kurúszolókra; — lássa meg az ámitó gonosz lelkű kontárokat; és tiltsa le a szemtelen hazug tudatlan állatkinzókat — működéseikről, — kiknek a köznép fájdalom! több hitelt ád, mint akármely szakértőnek; — mert; a tapasztalásból határozottan állítom, hogy ezen kontárok csalók, s állatkinzók okozzák a legnagyobb károkat; elvitázhatlan tény! hogy ezek a legnagyobb tényezői a ragályos betegségek széthurcolásának és tovább terjedésének, (melyért már néhányan életökkel is számoltak takony-kór és Anthrax ragály miatt.)

Ha tehát a fent előadott hat pont alattiakra tekintettel fog lenni az állam; —figyelmét kifogja reá terjesszteni ; és életbe fogja azokat léptetni; úgy! rövid idő alatt megfogja látni — hogy a ragályos betegségek száma mos-

taniról $\frac{1}{4}$ -re fog leesni, — valamint magától értetődig, a tenyészbenaság is kevesbedni fog.

Mert csak visszatérve az előzményekre, a hol rajta csiptem a káplárt, s maga bevallotta Haraszthy Őnagyságának hogy 45 frtot. csempészett el; és mi lett az eredménye ? az, hogy miután jókor észre vettem a bajt, azon az évben mind a három állami mén ép egészséges állapotban ment haza.

1878-ik évben pedig a szigorú felügyeletnek ismét az lett az eredménye, — hogy igaz ugyan, hogy az Abugres mint próba mén elromlott ugyan — de a baj jókori észrevételénél fogva a másik három mén egészségesnek maradt, — valamint az ezen évben fedezett 93 drb kancza közül, csak egyetlen egy sem lett beteg.

És még számtalan példát tudnék felhozni. Egyébként, ha valaki, az ügy, tudomány és közjó érdekében — az előadottakhoz még valami alkalmasat tud, — méltoztassék ehhez csatolni, és ajánlja szintén melegen az állam figyelmébe.

Végre pedig van még két csikóm az Arroganttól, melyett figyelemmel kísérek; a tapasztaltakat annak idejében majd közre fogom ismét bocsátani.

K ü l ö n f é l é k .

Értesítés a keleti marhavész állásáról s egyéb ragályos és járványos állati betegségekről.

1. Magyarországon, Haromszék megyében, a hidvégi járás Márkos községében a keleti marhavész kiütött.

2. Horvátországban uralg a marhavész Hrnetič, Zagon és Bribir községeken.

A Horvát-határörvidéken Glina; Dubicza- és Petrinja községeken.

Szlavonország területe vészmentes; ellenben a Szlavon-határörvidéken uralg:

a) a gospici kerületben Divoselo, Bilaj, Kula, Barlette és Vrebac községeken;

b) a perusići kerületben Klanac községben ;

c) az otočaci kerületben Otočac, Dabar és Sinac községeken ;

d) a bründli kerületben Prokike (Rapainklanac) Bründl, Lipice, és Krmpote (Bili) községeken; és végül:

e) a rakovaci kerületben Popović-Brdo községben. Megszűnt a marhavész a zimonyi kerületben Doba-

norce községben; a gospici kerületben Bogdanić, Musaluk, Gospić, Vuksić, és Osik községeken; a perusići kerületben Kvarće községben; az otocaci kerületben Brlog községben; a bründli kerületben Ledenice községben; és végül a pétervárad kerületben Karlovitz városban.

3. A fiumei tengerészeti hatóságnak távirati értesítése szerint Fiumében és vidékén az állat egészségi állapot kielégítő.

4. Boszniában uralg a vész:

a) a serajevo kerületben Busowača, Milodrav, Lugovno Kiseljak Krsevo, Han na Romanja, Han pod Romanja, Pripčić, Visegrad, Han Leska, Bukovic, Lukove, Rovna, Visoka, Mokra, Stitareva, Mahala és Sarica községeken;

b) a travniki kerületben Zenica, Biela, Smrčani, Po-
točani, Skoplja, Sajce, Travnik és Priečica községekben;

c) a visegrádi kerületben Han Semecz és Kosovo-
polje községekben;

d) a dolegvakufi kerületben Csernicze és Jezero köz-
ségekben;

e) a rogaticai kerületben Rogatica, községben;

f) a gorazdai kerületben Lovnicza, Bezdina és Besso-
vina községekben;

g) a cajnicai kerületben Lisicici és Dragagan köz-
ségekben;

h) a zenicai kerületben Zenicz és Nieder Gradistye
községekben.

Ellenben megszűnt a vész a szerajevo-i kerületben
Podromanje és Cajnica községekben; a banjalukai kerület-
ben Vranduk községben; a bihaći kerületben Guben, Gol-
nijevo, Priluk és Sniza községekben.

A magyarországi hasznos háziállatok közt uralgó ra-
galys és járványos betegségek rovatos kimutatása.

M e g y e	Község	Az állatok faja és darabjainak száma	A kór megneve- zése	Elhullott vagy gyógyke- zeltetik
Abaúj	Göncz	1 db sz. mar.	lépfene	elhullott
	Füzér	„ „	„	„
	Báthmonost.	1 db ló	takonykór	kiirtatott
Arad	Szt. Márton	27 „ „	rühkór	gyógyk.
	Csermő	14 „ „	„	„
		4 „ „	„	elhullott
	Somoskesz	7 „ „	„	„
	Monyoro	12 „ „	„	„
	Apáti	25 „ „	„	„
	For.N.Iratos	12 „ „	„	„
	Borosjenő	10 „ „	„	„
	Repczeg	1 „ „	„	„
	Szikula	4 „ „	„	„
Barakony	17 „ „	„	„	
Bács-Bodrog	Kun-Baja	3 „ „	„	„
Baranya	Lothárd	60 „ juh	„	„
Bihar	Jákó-Hodos	6 „ ló	„	„
	Kis-Mária	12 „ „	„	„
	Szt.-András	9 „ „	„	„
	Albis	39 „ „	„	„
	Kócz	80 „ „	„	„
	1 „ „	„	„	„
Brassó	Földvár	3 „ „	takonykór	kiirtatott
Csik	Vacsárcsi	1 db sz. m.	lépfene	elhullott
	Vardótfalva	2 „ ló	rühkór	gyógyk.
	Taplocza	1 „ „	„	„
Heves	Tarna- Bod	2 „ „	takonykór	kiirtatott
		3 „ „	rühkór	gyógyk.
		1 db sz. m.	lépfene	elhullott
	Szólát	1 „ ló	takonykór	kiirtatott
	Egerszelók	8 „ „	rühkór	gyógyk.
Hunyad	Vulkán	1 db sz. m.	lépfene	elhullott
J.-N.Kun-Szol	Jákóhalom	1 „ „	tüdővész	„
Nagy-Küküllő	Muzsna	6 „ ló	rühkór	gyógyk.
Nógrád	Erdő-Tarcsa	1 „ „	„	kiirtatott
	Vadkert	3 „ „	„	gyógyk.
	Mátra-Szele	22 „ „	„	„

M e g y e	Község	Az állatok faja és darabjainak száma	A kór megneve- zése	Elhullott vagy gyógyke- zeltetik
Nyitra	Negyed	Lovak közt	rühkór	gyógyk.
Pest-Pilis-Solt- Kis-Kun	Göd (puszta)	2 db sz. m.	lépfene	elhullott
	Pozsony	F.Czőgröny.- Felsőczell	Lovak közt „ „	rühkór „
Sáros	Kerekkrét	1 db ökör	tüdővész	elhullott
	Varjufalva	1 „ ló	takonykór	kiirtatott
Szeben	Szecsél	12 „ „	rühkór	gyógyk.
Vas	Acsád	1 db sz. m	lépfene	elhullott
Zala	Sztrelec	1 „ „	„	„
	A.-Kortvély	1 „ „	„	„
	Ublja	4 „ „	„	„
	Rákócz	1 „ „	„	„
	Szerencs	11 „ ló	rühkór	gyógyk.
	Szinna	2 „ sz.m.	lépfene	elhullott
	C. Hosszumez.	1 „ „	„	„
Arad	Arad	3 „ ló	rühkór	gyógyk.
Pest-Pilis-Solt- Kis-Kun	Budapest fő- város	1 „ „	takonykór	kiirtatott
		1 „ „	bőrféreg	„
Bihar	Nagyvárad Sz. k. v.	1 „ „	takonykór	„
Temes	Temesvár Sz. k. v.	1 „ „	„	„

Jegyzet. A marhavész elfojtása, illetve helyhez kötése tekintetében az 1874. évi XX. t. cz. III-ik fejezetében foglalt utasítások, — egyéb ragályos és járványos állati betegségekre vonatkozólag pedig az 1859. évi 32592. sz. belügyministeri szabályrendeletben előirt intézkedések az érdekelte közigazgatási hatóságok részéről pontosan fogantositottak.

5. A osztrák tartományokban uralg a marhavész és pedig

a) Galicziában, a niskoi kerületben — Nisko, Pysznicza, Kopki, Rudnik, Koziarnia, Hart, Bieliny, Tarnogora, Bilince, Stroza, Tentownia, Wulka tentowska, Jesowe, Bukovina, Ulanow és Szyperki községekben; a czieszanowi kerületben Młodow, Lubaczow, Krowicza lasowa, Buhau és Lowcza községekben; a kolbuszowi kerületben Krzadka, Jagodnik, Smolas, Dzikowce és Soholow községekben; a tanobrzegi kerületben Baranow, Siedliczany, Perzewoz és Deba községekben; a mielici kerületben Zlotniki, Malina, Gawluszowice, Ruda, Dulcza mala, Wadowice dolne, Wola wadowska, Brzesie és Rzedzianowice községekben; a dabrowai kerületben Radgocz és Odupory szow községekben; a pilznoi kerületben Róza községben; a husiatyni kerületben a Husiatyn nevű vesztgintezetben; a ropczycei kerületben Grabiny községben és végül a tarnovi kerületben Poskle községben és Tarnow elővárosában;

b) Csehországban az aussigi kerületben Aussig, Seesitz, Peterswald, Bohna, Schobritz, Schonpriesen és Hohentebetitz községekben; a schlani kerületben Weltrus községben; a leitmeritzi kerületben a Tschischkowitzi majorban, a lobositz kerületben a Lobositz melletti juhásziban.

c) Dalmatziában az izmoskii kerületben Glavince Runovic és Vinjane községekben; a sebenicoi kerületben Smerdelje községben; és végül a benkovaci kerületben Lisane, Nadin és Bulic községekben.

Ellenben megszűnt a marhavész.

a) Galicziában a czieszanowi kerületben Sczutkow, Osztrawice és Lukawice községekben; a kolbuszowi kerületben Ostrow laranszkie és tuszowszka, Komarow, Rusinow, Werynia, Brzostowa gora és Trzesowka községben; a tarnobrzegi kerületben Nagnajow községben; a mielici kerületben Dabrowska, Radomysl, Rydzow, Wadowice gorne, Goleszow és Podburz községekben; a pilznoi kerületben Glawaczowa községben; a rawai kerületben Lubycza városban;

b) Dalmáciában a sinyi kerületben Otisic, Koljane és Karakasica községekben; a zarai kerületben, pedig Sikovo és Brisevo községekben.

Budapest 1879. márczius 31-én.

Földmívelés- ipar és kereskedelemügyi

m. k. ministerium 7909. sz.